

ÜÇ İRANLI YAZARIN AFORİZMALARI

PROF. DR. MEHMET KANAR *

Öz

Bu makalede biri çağdaş, ikisi klasik olmak üzere üç İran yazar ve şairinden aforizma seçkileri yapılmıştır. Bunlar Muhammed-i Hicâzî, Mevlana Celaleddin-i Rûmî ve Sa'di-yi Şirazî'dir. Latineden Fransızcaya geçen aforizma (aphorisme) sözcüğü yaygın olarak özdeyiş, özlü söz, vecize şeklinde dilimizde karşılığını bulur. Aforizma ile sehl-i mümteni birbirine benzer gibi görünse de aralarında fark vardır. Sehl-i mümteni tekrarlanması kolay gibi görünen ancak bir benzeri söylenmek istendiğine bunun o kadar da kolay olmadığı anlaşılan cümlelerdir. Fars ve Türk edebiyatlarında bu sanatların ustaları çoktur. Firdevsî, Sadî, Ziya Paşa, Koca Ragıp Paşa, Yunus Emre örnek olarak verilebilecek isimlerdir. Şunu da hatırlatmak gerekir. Aforizmaların içinde sehl-i mümteniler bulunabilir.

Anahtar Kelimeler: Muhammed-i Hicâzî, Mevlana Celaleddin-i Rûmî, Sa'di-yi Şirazî, aforizmalar.

ABSTRACT

In this study, aphorism selections were made from three Iranian writers and poets, one contemporary and two classic. These are Muham-

* PROF. DR. MEHMET KANAR, TC Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, Yeditepe University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Email: mehmet.kanar@yeditepe.edu.tr, profkanar@gmail.com. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3227-456X>, (Makale Geliş Tarihi: 08.01.2020/Kabul Tarihi: 14.01.2020).

med-i Hijazi, Mevlana Celaleddin-i Rumi and Sa'di Shirazi. The word aphorisme, which translates from Latin to French, finds its equivalent in our language in the form of aphorism and posy. Although aphorism and sehl-i vermitan seem to be similar, there is a difference between them. Sehl-i momtane are sentences that seem easy to repeat, but if something is said to be said, it is not that easy. Masters of these arts are many in Persian and Turkish literature. Firdevsî, Sadî, Ziya Paşa, Koca Ragıp Paşa, Yunus Emre are examples that can be given as examples. It should also be reminded that. There may be Sehl-i Momtane in aphorisms.

Keywords: Muhammed-i Hijazi, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Sa'di Shirazi, aphorisms.

چکیده

در این تحقیق سه قطعه منتخب افوریسم یکی معاصر، دو اثر دیگر کلاسیک مورد بررسی قرار گرفته است که متعلق به محمد حجازی، مولانا جلال الدین رومی و سعدی شیرازی می باشد. کلمه افوریسم که از لاتین به فرانسوی منتقل شده است به معنی کلام قصار و یا قطعه تفکر می باشد. هرچقدر که افوریسم با سهل ممتنع مشابه انگاشته گردد اما اختلافات زیادی دارد. سهل ممتنع به مواردی گفته می شود که در ابتدا سهل دیده می شود اما هنگام انجام سختی و مشقت آن دیده می شود. در ادبیات فارسی و ترکی این صنعت بسیار کاربرده شده است. آثار فردوسی، سعدی، ضیا پاشا، کوجا راغب پاشا و یونس امره از امثال آن می باشد. لازم به توضیح می باشد که افوریسم شامل سهل ممتنع هم می تواند باشد

کلید واژه ها: محمد حجازی، مولانا جلال الدین رومی، سعدی شیرازی، افوریسم.

ÜÇ İRANLI YAZARIN AFORİZMALARI

Bu çalışmada biri çağdaş, ikisi klasik olmak üzere üç İran yazar ve şairinden aforizma seçkileri yapılmıştır. Bunlar Muhammed-i Hicâzî, Mevlana Celaleddin-i Rûmî ve Sa'di-yi Şirazî'dir.

Latineden Fransızcaya geçen aforizma (aphorisme) sözcüğü yaygın olarak özdeyiş, özlü söz, vecize şeklinde dilimizde karşılığını bulur. Aforizma ile sehl-i mümtenî birbirine benzer gibi görünse de aralarında fark

vardır. Sehl-i mümteni tekrarlanması kolay gibi görünen ancak bir benzeri söylenmek istendiğine bunun o kadar da kolay olmadığı anlaşılan cümlelerdir. Fars ve Türk edebiyatlarında bu sanatların ustaları çoktur. Firdevsî, Sadî, Ziya Paşa, Koca Ragıp Paşa, Yunus Emre örnek olarak verilebilecek isimlerdir. Şunu da hatırlatmak gerekir. Aforizmaların içinde sehl-i mümteniler bulunabilir.

1. MUHAMMED-İ HİCAZİ

Başkalarına dayanmaktan vazgeçip ayakta durun. Başkalarının desteğiyle yapılan iş kişiliğimize gölge düşürür. Kendiniz için elinize iş alın, bu işte mertçe çalışın ki her gün daha büyük ve kendinizden daha memnun olun.

Kendi gayretinize inandığınız zaman, hayat korkusu ve düşkünlük gamından kurtulur, özgür ve yüce başlı olursunuz.

Evet, kıskançlık, acizlik ve düşkünlükten ileri gelir. Zavallı, henüz kendi aşk ve istidadını keşfetmemiş, saadet yoluna girmemiş kimsedir.

Her iyilik, gönlümüzün küçük sarayında yaktığımız bir mumdur. Başkasının ayacağından çektiğimiz her dikenle yüreğimizde bir gül açar.

Nerede elimiz adaletten ve iyilikten uzak kalırsa, gönül bahçesini dert ortaklığı gözyaşıyla taze ve verimli yapabiliriz. Dünya gönül çıramızla parlamaz, bizim gülümüzle gül bahçesine dönmez ve gözyaşımızla arınmazsa bile, gönül dünyamız mesut ve aydınlık olacaktır.

Çalışma, çabalama yüreğe kuvvet, ruha huzur verir, cesurluk ve korkusuzluk zevki getirir. Daima çalışmaya ve mücadeleye hazır olan kimse, isteğine ulaşamamaktan korkmaz, çaresizlik ve zavallılık korkusu tanımaz.

Özgür olan, mutluluk rumuzunu bilge yürekte ve güçlü bilekte bilen kimsedir; iyi talihin yüzünde bilen kimse değildir. Talihi yüz çevirecek olursa, kendi yolunda sonuna değin koşmayı, canla başla çalışmayı yeğ tutar.

Bilim yolunda arzu atından inip, maksada ulaştığımızı kabul ettiğimiz her an, yalnız o merhalede gecikmekle kalmayıp, aynı zamanda gerisin geriye gitmiş oluruz.

İki saat yürümenin kolay gelmesi için beş saatlik yolu göze almak gerekiyor. Hüner öğrenmede, gücümüzün üstünde ve daha yüce bir hedefi göz önünde tutmalıyız. O amaç, mükemmelliğin sınırında olmalı, yani hayal gökyüzünde nakşedilmiş olmalıdır.

Bilinen noktadan geçmekten ve yürünmemiş yolda yürümekten korkmayalım. Başkalarının gittikleri yerdeki güller koparılmış olsa da, cesurca başkalarının sınırını geçelim ve görülmeyen amaca doğru koşalım. Varmazsak bile, belki olur da yeni bir çiçek ve bitki bularak adımızı ebedileştirebiliriz.

2. SADI-Yİ ŞİRAZÎ

Alınan her nefes hayatı uzatırken, verilen nefesle kişi rahatlar. Demek ki iki nimet var her nefeste. Bu durumda her nimete şükretmemiz gerekir.

Ey bülbül;
öğren aşkı pervaneden.
O bağı yanmışın canı çıktı da
çıtı çıkmadı.

Hoş kokulu bir çamur hamamda bir gün
geçti elime bir dilberin elinden.

Dedim:

Misk misin,
amber misin?

Mest oldum zira güzel kokundan.

Dedi:

Naçiz bir çamurdum ben.

Ancak;

kaldım bir süre gülle beraber.

Etkiledi beni yanımdakinin olgunluğu

Yoksa,

her zamanki çamurum ben.

Mademki ölecek hem iyi, hem kötü;

ne mutlu iyilik yapana!

Ahiret hayatının azığına gönder mezarına.

Sen gittikten sonra

kimse göndermez bir şey sana.

Ekinini olgunlaşmadan yiyen

kuru başak toplar harman vakti.

Diline hakim olup bir köşeye oturan

iyidir diline hakim olamayandan.

Zarar verir iki şey akla:

Konuşulacak zamanda susmak;

Susulacak zamanda konuşmak.

Dövüşeceksen, ya hile yapabileceğin ya da

elinden kurtulup kaçabileceğin biriyle dövüş.

Önce düşün, konuş sonra.

"Yetti artık!" denilmeden önce, kes.

İnsan konuşmasıyla üstündür hayvandan.

Doğru söylemezsen, iyidir hayvan senden.

Dene önce erkekliğini, sonra evlen.

Fare tutarken aslan kesilir kedi;

Fareye döner ama kaplanla dövüşte.

Kaçma zamanı kalmayınca el, kılıcın keskin yanını tutar.

Umutsuz kaldı mı insan, uzatır dilini.

Köşeye sıkışan kedi saldırır köpeğin üstüne.

Temiz canın niyet etmesin bir kez gitmeye;

Ha tahtta ölmüşsün, ha toprakta.

Zayıf da olsa, Arap atı bir tavla dolusu eşekten iyidir.

Gördüğün her alaca şeyi av sanma. Belki uyumuş bir kaplandır.

Savaşan kişi kendi canıyla oynar savaş günü.

Ama kaçan yok mu;

bir ordunun canıyla oynar.

Savaş günü ince belli at işe yarar;
değil besili öküz.

Allah adamı yerse ekmeğın yarısını,
verir diğeri yarısını yoksullara.
Padişah fethederse bir ülkeyi,
bir başka ülkeyi fethede kalkar.

Henüz kök salmaya başlayan bir ağaç sökülebilir bir insan gücüyle.
Bırakırsan bir süre kendi haline, arabayla çeksen sökülmez kökünden.

Cibilliyetsiz olanı eğitmek kubbe üstünde ceviz durdurmaya benzer.

Abıhayat yağsa buluttan,
söğüt ağacının meyvesini yiyemezsin.
Alçaklarla geçirme zamanını.
Çünkü hasır kamışından şeker yiyemezsin.

Ashâb-ı Kehf'in köpeğı bir müddet iyi insanların peşinden gittiğı için
köpekliğı terk edip insan oldu.

Düşman küçümsenip zavallı görülemez.
Çok gördüm küçük bir suyun taşıp da deveyi yüküyle yuttuğunu.

Bir insanın yanında büyümüş olsa da kurt yavrusu kurt olur sonunda.

Kötü demirden kim yapabilir iyi kılıç?

Kıraç toprak bitirmez sümbül.

Ziyan etme orada tohum ile emeđi.

Ha kötölere iyilik yapmak,

Ha iyilere kötölük yapmak.

Ey kıskanç, öl de kurtul bari.

Bu öyle bir azap ki ölüm dışında kurtulamazsın ondan.

Yarasanın gözü gündüz görmüyorsa, güneşin ne günahı var bunda?

Felaket günü imdada koşacak birini arayan, esenlik günlerinde cömert olmaya çalışsın.

Zulüm temeli atan padişah

saltanatının temelini kazar.

Ey tok;

hoşuna gitmez arpa ekmeđi.

Sana çirkin gelen, sevgilimdir benim.

Cennet hurilerine cehennem gelir Âraf.

Sor bir de cehennemdekilere.

Cennet gelir Âraf.

Görmez misin;

Aciz kaldı mı kedi;

çıkarcı pençesiyle kaplanın gözünü.

Kötölük tohumu ekip de iyilik bekleyen boşuna heveslenmiş, saçma sapan hayallere kapılmıştır.

Çıkar kulağından pamuğu; ver halkın hakkını. Sen vermezsen, hakların verildiği bir kıyamet günü var.

Zaman bir organa dert getirirse, diğer organlarda ne huzur kalır, ne dur durak.

Başkalarının sıkıntısını umursamıyorsun. Bu durumda sana insan denilmese gerek.

Bir zalimi uyur gördüm de öğlen üstü,

Dedim: Fitnedir bu;

uyusun; daha iyi.

Uykusu uyanıklığından hayırlı olan

zalimin uyuması daha iyi.

Büyük insanların elinde mal durmaz;

Aşığın gönlünde sabır,

kalburda su nasıl durmazsa.

Yüz yıl ateş yaksa da ateşperest, düşerse bir an içine, yaniverir derhal.

Kimse gelmez yoksulun evine

tarlanın, bağın vergisini ver diye.

Temiz kal kardeşim, korkma kimseden

Çırpıcılar vurur kirli çamaşırını taşa.

Denizde vardır sayısız yarar.

Esenlik istiyorsan, kıyıda var.

Dost sayma bolluk zamanı dostluktan,
kardeşlikten dem vuranı.

Dost derim ona ben ki tutar dostun elini
âcizken, perişanken hali.

Ekşitme suratını, bakıp zamanın akışına.
Acıdır sabır, ama tatlıdır meyvesi.

Dayanamayacaksan bir kez daha sokmasına
sokma parmağını akrep yuvasına.

Padişah bir elma yerse halkın bağından,
Adamları söker ağacı kökünden.
Sultan reva görürse beş yumurta için zulmü,
Askerleri şişe geçirir bin tavuğu.

Dertli gönlün çıkardığı dumanı, yakıcı ateş üzerlikten bile çıkaramaz.

Temyiz sahibi olmasa da zavallı eşek,
azizdir yük çektiği için.

Sırtında yük taşıyan öküzlerle eşekler
iyidir insan inciten adamlardan.

Zalimlere de kalmaz bu dünya.
Ebedî kalan ise lanettir ancak.

Yok madem yırtıcı tırnakların,
Çok uğraşma yırtıcılarla,
daha iyi.

Çelik kollu biri ile cedelleşen,
incitir sonunda zayıf kolunu.
Sabret,
bağlasın zaman onun ellerini.
Sonra dağıt dostun istediği gibi beynini.

Senin elinden senden adalet istemem gerekirdi.
Şimdi kime şikayet edeyim seni?

Hâlâ düşünürüm Nil kenarında filcinin dediği beyti:
Bilmek istersen ayağının altındaki karıncanın halini;
Filin ayağı altında farz et kendini.

Gücün yetse de bize, gaybı bilen Tanrı ile boy ölçüşemezsin.
Zorbalık etme dünya halkına;
ki kalkmasın eller havaya.

Koyun çoban için değil, çoban koyuna hizmet için vardır.

Tayin edilen kaza gelip çattı mı fark kalmaz padişahla kul arasında.
Açıp baksa biri mezarı, seçemez hangisi zengindi, hangisi yoksul.

Elindeyken şimdi nimet, bil ganimet.
Elden ele gidecek zira bu mülk ile devlet.

Azgın fille boğuşmaya kalkışan, yiğit sayılmaz akıl sahiplerince.
Öfkelendi mi zırvalayıp ağzını bozmayan kişidir yiğit aslında.

Geçti gitti aziz ömrüm
Ne yiyeyim yaz,
ne giyeyim kış diye.
Hey arsız mide,
yetin bir ekmekle.
Olma iki büklüm
birine hizmet etmekle.

Görürsem bir körü kuyu başında
ve susup otursam,
günahtır bu günah!

Baht ve devlet işbilirlikle gelmez.
Gelir ancak ilahî yardım ile.
Dünyada çok sık görülmüştür
hödüğe değer verildiği,
akılının hor görüldüğü.

Kim sayıp dökerse başkalarının ayıbını sana,
Kuşkusuz sayıp dökecek senin kusurunu başkalarına.

Ağladı adamın biri gece boyunca hasta başında.
Gün ağarınca öldü adam;
kendine geldi hasta.

Latife yollu söylenmeye görsün bir söz,
Ders çıkarır ondan kendine akıl sahibi.
Okunsa felsefeden yüz bâb cahile,
Gelir onun kulağına latife.

Görmez konu komşunun gözü içimi.
Bilir ama Tanrım açık, gizli işimi.

Akordu yerinde olursa sazın,
çalgıcı büker mi hiç kulağın!?

Çok duydum ben büyüklerden:
Dervişin sabrı iyidir zengin bahşişinden.

İnsanları ziyaret etmek değil ayıp,
Dedirtme amma: Yetti artık!

İyi adamın evindeki fena kadın
Cehennemidir hem bu dünyada onun.

Güzellerin zülfü aklın ayağına zincir, zeki kuşa öksedir.

Güzellerin zülfü aklın ayağına zincir, zeki kuşa öksedir.

Ne çıkar soframda köfte olmasa.
Kuru ekme köfte gelir aç.

Ağzı kalabalık âlim olursa amelsiz
Sözleri insanlarda olur etkisiz.

Engin deniz bulanmaz taşla.

Geliyorsa elinden,

bir ağız tatlandır.

Bir ağıza yumruk indirmek
değil mertlik.

Kötü huy insan tabiatına girince
Çıkmaz asla ve kat'a can vermeyince.

İyi huylunun elinden acı karpuz yemek
Yeğdir somurtkanın elinden
tatlı yemekten.

Kanadı olsaydı miskin kedinin,
Kuruturdu dünyada serçe soyunu.

Kanadı olsaydı miskin kedinin,
Kuruturdu dünyada serçe soyunu.

Hırs akıl sahiplerinin bağlar gözünü.
Tamah tuzağa çeker kuş ile balığı.

Karıncalar bir ederse ittifak,
kükreyen aslanın yüzerler derisini.

Söyleme sıkıntını düşmanlara aman!
Lahavle çekerler sevinirlerken bir yandan!

İstemiyorsa yarasa güneşe çıkmayı,
eksilmez güneşin parlaklığı.

Sofu için zindan demek
rintlerle bir arada bulunmak demek.

Yararı çok olurdu denizin,
olmasa dalga korkusu.
Gül ile sohbet hoş olurdu,
olmasa diken kaygısı.

Arslan atmış pençesini avına
Ne fark eder köpek oradan havlasa?

Kendi ayıbınızın hamalyken siz
Başkalarının ayıbıyla uğraşmayınız.

Görmedin mi nasıl acı çektiğini
ağzından dişi sökülen kişinin.
Var kıyas et sen halini
Aziz vücudundan canı çıkanın!

İnsanın bozulmaya görsün dengesi,
ne duanın,
ne ilacın dokunur yararı.

Kadın görünce kocasının önünde
oruçlunun sarkık dudağı gibi bir şey,

der ki:

Bu ölü gibi;
afsunla da dirilmez.

Güzelin ağzındaki soğan kokusu
hoş gelir çirkinin ağzındaki gül kokusundan.

Arap atı hızlı gider iki koşum.
Deve aheste gider gece gündüz.

Hanım para değil,
güç kuvvet ister.
Bir havucu on batman ete tercih eder.

Kızın yok suçu,
Salaklık sende be moruk!
Elin titrerken,
inci delmek neyine!

Zırva söz etmesin padişahın biri,
Yedi düvele yetiştirirler lafını.

Öğretmen olursa karınca incitmez,
Uzun eşek oynamaya kalkar çocuklar.

Yağmazsa dağlara yağmur,
Bir yılda kuru nehir yatağına döner Dicle.

Hüner değil dünyayı elde etmek.
Geliyorsa elinden,
bir gönül elde et.

Az yemekle insan melek kesilir.

Yerse hayvan gibi, taş kesilir.

Erzak toplar karınca yazın
rahat edebilmek için kışın.

Çalışır, çabalar biri, mal toplar.
Bir başkası gelir,
çalışmadan mala konar.

Kılma namazını o sefilin
Yapmamıştır ömründe hiçbir şey.
Geçse de ömrü mal toplamakla,
yememiştir.

İstedığın kadar oku ilim.
Madem ki amelin yok,
cahilsin cahil!

Olmasa da çalışmak akıllının işi,
Akıllıdan başkasına buyurma iş.

Kollar, okşar isen aşağılık herifi,
Kalkışır pislik yapmaya,
Pisliğine ortak eder seni.

Yeğdir susmak
sırrını birine açıp
"Söyleme kimseye aman!" demekten.

Tut suyun başını küçükken;
Büyür sel olursa, tutmak değil mümkün.

Konuşurken uyanık ol duvar dibinde
Olmasın sakın bir kulak
duvarın öte dibinde.

Görünce düşmanı güçsüz, böbürlenme.
Unutma ki var her kemikte bir ilik,
her gömlek içinde bir yiğit.

Hafife alırım deme savaş günü zayıf düşmanı.
Kesmeyegörsün canından umudunu;
söker atar aslanın beynini.

Aklını beğenmişe nasihate kalkışan, muhtaçtır aslında nasihate.

İnsan incitenden daha talihsizi olmaz.
Kötü gününde kimse ona yâr olmaz.

Ne hoş endamlar vardır çarşaf altında.
Çekersen çarşafı, ananın anası çıkar altında.

Bedahşan yakutu olsaydı her taş,
Kıymette bir olurdu yakut ile taş.

Çelik bilekli birine atar yumruk
Kolu gevşek olan cehaletten ancak.

Midesine esir olanı iki gece tutmaz uyku.

Bir gece, midenin ağırlığından,

Bir gece, açlık kaygısından.

Keskin dişli kaplana merhamet, koyunlara zulüm demek.

Yılan elde, başı taş üstünde.

Öldürüp öldürmemeyi düşünmek

Dangalaklık değil de ne demek!

Ne kolaydır canlıyı cansız yapıvermek
Mümkün mü hiç öleni bir daha diriltmek?

Ötmez olursa şaşılmaz buna

Bülbül kargayla bir kafeste kalırsa.

Bir söz demiş doğru sözlüler.

Cahiller arasında kalan âlim için.

Körler arasında bir güzel.

Zındıklar arasında bir *Kur'ân*.

Damla damla birleşir, nehir olur.

Nehir nehirle birleşir, deniz olur.

Bir eşek görürsen

düşmüş yüküyle çamura

Merhamet et ona

ama gitme başına.

Madem gidip sordun:

"Nasıl düřtün buraya?"

Sıva kolları adam gibi;

Tut kuyruğundan,

kaldır ayağı.

Girsen de aslanın, kaplanın ağızına

Ecel günü dışında yemezler seni;

dokunmazlar sana.

Ne zahmetle gitti İskender karanlıklar ülkesine

Oysa hayat suyunu başkası içti.

Zavallı aç gözlü dolaşır bütün dünyayı

O rızık peşinde, ecel onun peşinde.

Kimde var makam, saltanat

Olmuyorsa kırık bir gönle kanat

Söyle sen ona muhakkak

Öte dünyada bulmayacak hiç saltanat.

İsteksiz öğrenci parasız aşığı, bilgisiz gezgin kanatsız kuşa, amelsiz âlim
meyvesiz ağaca, ilimsiz zahit kapısız eve benzer.

Ya dostluğı kalkışma filciyle

Ya file göre bir ev ayarla kendine.

Helal sayarlar kanını ayak takımı

Etmezsen malını onlar için sebil.

El emeğinle kazandığın sirke ile tere
Yeğdir ağanın sofrası ile kuzusundan.

Akıllı adam otursa Mecnun'la sohbeta
Leyla dışında girişmemeli hiç söze.

Kaba saba adama etme yumuşak kelam.
Yumuşak törpüyle arınır mı hiç demir pası!

Cevap vermez akıllı insan
Kendisine soru sorulmadıkça.
Doğru olsa da diyeceği laf
Derler onun sözüne "Ne boş laf!"

Yalan söylemekte adı çıksa,
Söylese de doğru, inanılmaz ona.

Unutmaz asla bir lokmayı köpek
Atsan da yüz defa taş.

Bir ömür kollasan da sefili;
Az sert davran hele;
eder seninle cenk.

İbret al başkalarına gelen musibetlerden
İbret almasın başkaları başına gelenlerden.

Sevinçten önceki üzüntü

İyidir sevinçten sonraki kederden.

Allah saklasın;

İnsanlar haberdar olsaydı gaipten,
Huzur kalmazdı kimsede insan elinden.

Kim vermezse gönül rızasıyla vergisini,

Yargı zoruyla alırlar;

öder vergisini.

Kendi eski hırkanı giymen

Yeğdir eğreti elbise giymekten.

3. MEVLANA CELALEDDİN-i RÛMÎ

Aslından uzak kalırsa bir kişi
Arar durur tekrar kavuşacağı günü

Beden candan, can bedenden ayrı değil
Kimseye canı göreceğ göz verilmiş değil

Beden candan, can bedenden ayrı değil
Kimseye canı göreceğ göz verilmiş değil

Birinin eşeği vardı, yoktu palanı
Palanı buldu; kurt kaptı karakaçanı

Testisi vardı birinin, su bulamadı
Buldu suyu ama testisi kırıldı

Ne gelirse sana karanlıktan, gamdan gelir
Yine korkusuzluktan, küstahlıktan gelir

Âşığın hastalığı öbür hastalıklardan ayrıdır
Aşk, Tanrı sırlarının usturlabıdır

Altın ile gümüş gizli kalmasaydı
Akıllı kişiler onu el üstünde tutar mıydı?

Duvar uzun gölge salsa da
O gölge yine döner aslına

Öfke ile şehvet şaşısı yapar insanı
Doğru yoldan saptırır ruhu

Kılıfta duran tahta kılıç değerli olur
Çıktı mı kınından, yakmaya alet olur

Kim koyarsa hoş olmayan bir âdeti
Gönderilir ona nefret her saat başı

Denizden gelen denize gider
Nereden geldiyse oraya gider

Nerede akarsu varsa, yeşillik olur
Nerede akan gözyaşı varsa, rahmet olur

Tevekkül edeceksen, çalış, çabala

Ekini ek; sonra dayan Cebbar Tanrı'ya.

Ahmağın özü cürmünden beter olur
Cahilin özü bilgiyi öldüren zehir olur

Kaza geldi mi, bilgi uykuya varır
Ay kararır, güneş tutulur

Havasından geçilmeyen ateşi
Bir rüzgâr tutar söndürür

Saygı gösteren saygı görür
Şeker getiren badem helvası yer.

Yüz ekşitmek şükür sayılsaydı
Sirkeden iyi şükreden çıkmazdı.

Buğday ekip de arpa mı biçersin?
Sıpa doğurduğunu gördün mü atın?

Bir söz ansızın ağızdan çıkarsa,
Yaydan fırlayan oktur; bunu iyi anla.

KAYNAKÇA

Sadî-yi Şirazî, *Külliyât-i Sadî* (yay. Muhammed Alî-yi Furuğî), Tahran 1389 hş.

Mevlana Celaleddin Rumi, *Mesnevi* (Çev. Abdalbaki Gölpınarlı), İstanbul 1985)